

Skipulagsstofnun
Matthildur B. Stefánsdóttir
Borgartún 7b
105 Reykjavík

Reykjavík 27. nóvember 2018
UST201811-114/B.S.
10.05.04

Efni: Mat á umhverfisáhrifum – Frummatsskýrsla-Hólasandslína 3. Umsögn

Vísað er til bréfs Skipulagsstofnunar dags. 5. nóvember sl. þar sem óskað er umsagnar Umhverfisstofnunar um ofangreinda framkvæmd.

Aðalvalkostur framkvæmdaaðila er 220 kV raflína milli tengivirkja á Hólasandi og Rangárvöllum. Í Eyjafirði verður hluti línunnar lagður í jörð. Fjallað er um ýmsa valkosti og einnig um þann kost að leggja Hólasandslínu meðfram Laxárlínu 1. sem ætlunin er að rífa þegar lokið verður við lagningu Hólasandslínu 3. Hólasandslína 3. fer um nokkuð fjölbreytt svæði og eru áhrifin misjöfn eins og gefur að skilja. Í frummatsskýrslu er línuleiðinni skipt upp í eftirfarandi svæði: 1. Akureyri/Eyjafjarðarsveit og Svalbarðsströnd., 2. Fnjóskadalur. 3. Bárðardalur. 4. Reykjadalur og Laxárdalur. og 5. Hólasandur. Umhverfisstofnun mun í umsögninni fylgja þessari svæðaskiptingu til að gefa gleggri mynd á áhrifum framkvæmdarinnar.

Akureyri/Eyjafjarðarsveit og Svalbarðsströnd

Í Eyjafirði er aðalvalkostur að leggja jarðstreng frá tengivirki við Rangárvelli að strengendavirki háspennulínunnar við Bíldsá. Strengleiðin mun liggja að litlum hluta í fólkvanginum í Glerárdal. Strengurinn þverar Glerárgil sem er á svæði nr. 508 á náttúruminjaskrá einnig um óshólma Eyjafjarðarár sem er á svæði nr. 510 á náttúruminjaskrá og um jaðar endurheimts votlendis í Naustaflóa. Í Eyjafirði er strengleiðin á svæði sem er að hluta í þéttbýli og á svæði þar sem mannvirki setja mikinn svip á umhverfið.

Fólkvangurinn í Glerárdal er verndaður til að standa vörð um svæðið til útivistar, náttúruskoðunar og fræðslu. Jarðstrengurinn mun liggja um áður óraskað svæði. Ýmis önnur mannvirki eru í fólkvanginum. Góður frágangur yfirborðs getur dregið úr áhrifum jarðrasks og líklega væri unnt að nýta slóð til útivistar ef rafsegulsvið hefur ekki áhrif á útivist í nágrenni strengsins.

Glerárgil er svæði nr. 508 á náttúruminjaskrá. Verndargildi svæðisins er talið vera: „Gróðurrikt gil, skógarlundir, fjölbreyttar árrofsmyndanir, fossar, skessukatlar og skútar.“ Ráðgert er að strengurinn þveri gilið á brú. Bökkum gilsins hefur víða verið

raskað auk þess sem það er brúað og þverað á nokkrum stöðum. Rask við gilið verður vegna grundunar brúarinnar á gilbörnum en mun hafa takmörkuð áhrif á verndargildi svæðisins.

Jarðstrengur mun liggja um svæði nr. 510 á náttúruvinjaskrá, Hólmana. Verndargildi svæðisins er talið vera: „*Marflöt flæðilönd, árhólmar, kvíslar og leirur. Mikið fuglalíf, sérstætt gróðurfar.*“ Talið er að áhrif á fuglalíf verði tímabundin, en hægt er að draga úr áhrifum með því að ráðast í framkvæmdir á svæðinu utan varptíma. Telur Umhverfisstofnun mikilvægt að svo sé gert þar sem Hólmarnir eru flokkaðir sem mikilvægt fuglasvæði með vistgerðir með mjög hátt verndargildi líkt og starungsmýravist og gulstararflóavist af Náttúrufræðistofnun Íslands.

Í aðalvalkosti er gert ráð fyrir að Eyjafjarðará verði þveruð með 850 m löngum jarðstreng sem grafinn verður undir allar þrjár kvíslir árinna og hólmana. Talið er að þessi framkvæmd muni hafa tímabundin áhrif á fuglalíf vegna ónæðis á framkvæmdatíma og röskunar búsvæða. Talið er að þessi framkvæmd muni hafa takmörkuð áhrif á sjaldgæfar eða fágætar vistgerðir. Að líkindum mun botn árinna ná fljótt svipuðu eða sama ástandi. Frágangur og meðferð svarðlags getur ráðið miklu um hvernig gróðri muni farnast á strengleiðunum. Hins vegar mun rask verða varanlegt þar sem slóðin milli strengjanna verður lögð. Til að draga úr áhrifum framkvæmdarinnar telur Umhverfisstofnun að kanna eigi hvort leið sem samanstendur af aðalvalkosti og valkosti EY-JB sem felst í því að fylgja núverandi vegi um kvíslar og hólma, en gera ráð fyrir að grafa strenginn undir kvíslar þar sem ekki er talið fýsilegt að hengja jarðstreng í brýr vegna ástands þeirra. Með þessu móti mætti að líkindum draga úr raski sem nemur slóð meðfram jarðstrengjum. Umhverfisstofnun telur að jarðstengurinn valdi minnstum neikvæðum umhverfisáhrifum ef hann er lagður meðfram gamla vegstæðinu því þannig verður minna rask á þessum vistgerðum.

Frá strengendavirki við Bíldsá er gert ráð fyrir að leggja Hólasandslínu 3. sem loftlínu um sunnanvert Bíldsárskarð þar sem línan mun liggja samsíða Kröflulínu 1 frá mastri 173 efst í skarðinu. Þetta er talinn betri kostur en lagning Hólasandslínu 3. norðan Bíldsárskarðs þar sem sá kostur mun valda meiri röskun á votlendi, og ekki er pláss fyrir báðar línurnar og einnig ber að líta til þess að nú er til staðar slóð sunnan við Bíldsárskarð.

Umhverfisstofnun bendir á 61.gr. náttúruverndarlaga nr. 60/2013 um sérstaka vernd en þar falla undir m.a. votlendi stærra en 2 ha, birkiskógar og hraun sem runnið hefur eftir síðasta jökulskeið (hraun frá nútíma). Ber að forðast rask á þessum vistgerðum og jarðminjum nema brýna nauðsyn beri til skv. lögum. Þá telur Umhverfisstofnun að við rask á votlendi beri framkvæmdaraðila að endurheimta votlendi sem mótvægisáðgerð. Sjá nánar í niðurstöðukafla um rask á votlendi við Skjálfafljót.

Valkostir

Fjallað er um nokkra valkosti varðandi legu jarðstrengs og loftlínu í Eyjafirði. Umhverfisstofnun telur að loftlína frá tengivirki við Rangárvelli sunnan fyrir flugvöll á Akureyri myndi hafa verulega neikvæð sjónræn áhrif í för með sér auk þess sem talið er að lína á þessum stað gæti verið hættuleg flugi. Fjallað hefur verið um valkosti varðandi legu línunnar um Bíldsárskarð. Í frummatsskýrslu er fjallað um mögulega legu jarðstrengs. Einn valkostanna, EY-JK, liggur um sambærilegt land og aðalvalkostur en raskar mun meira af skóglendi í Kjarnaskógi. Varðandi rask á trjágróðri telur Umhverfisstofnun að fjalla hefði átt um möguleika á endurheimt skóglendis sem felast í

Því að færa tré með stórvirkum vinnuvélum í stað þess einungis að gera ráð fyrir að tré verði felld. Fjallað er um þrjár mögulegar strengleiðir um Eyjafjarðará og mismunandi aðferðir við að þvera ána. Talið er að borun undir ána myndi hafa minnst neikvæð áhrif í för með sér þar sem mögulegt sé að endurheimta land sem fer undir borplön. Nokkur óvissa er þó talin felast í borun af þessu tagi. Ef valin er kostur á forsendum þess að ráðist verður í endurheimt telur Umhverfisstofnun mikilvægt að við framkvæmdarleyfi liggja fyrir áætlun um endurheimt og að gert sé ráð fyrir virkri eftirfylgni þeirra áætlana.

Umhverfisstofnun telur að fyrri lagningar jarðstrengja hafi sýnt fram á að ef vandað er til frágangs geti gróðurfar og ásýnd strengleiðar komist sem næst fyrra horfi á tiltölulega stuttum tíma. Í því tilviki sem hér er ræðir mun varanleg slóð verða lögð milli jarðstrengjanna, en með því að velja strengnum stað í jaðri votlendis, á röskuðum svæðum og meðfram núverandi vegum má gera ráð fyrir að með vönduðum frágangi muni lagning jarðstrengja í Eyjafirði hafa tímabundin áhrif á fuglalíf, gróðurfar og ásýnd svæða á strengleiðinni. Háspennulína að Bíldsárskarði mun hafa neikvæð sjónræn áhrif í för með sér en jákvætt er að velja línunni stað þar sem fyrir er slóð og minna rask verður á votlendi. Framkvæmdir í Eyjafirði munu ekki hafa neikvæð áhrif á jarðmyndanir.

Umhverfisstofnun telur að jarðstrengskostur sem felur í sér borun undir Eyjafjarðará muni hafa minnst umhverfisáhrif í för með sér. Aðrir jarðstrengskostir sem væru grafnir í farveg árinna munu að líkindum einungis hafa tímabundin áhrif í för með sér sem að lokum teljast óveruleg. Áhrif loftlínu í Bíldsárskarði eru talin nokkuð neikvæð vegna áhrifa á ásýnd og landslag.

Fnjóskadalur

Á þessu svæði mun háspennulínan liggja um tvö svæði á náttúruminjaskrá. Annars vegar svæði nr. 514, Melar við Illugastaði, og hins vegar svæði nr. 515, Bleiksmýrardalur. Verndargildi Mela er talið vera: „*Leifar af framburðareyrum í svonefndu Fnjóskadalsvatni, sem fyllti dalinn í lok ísaldar.*“ Verndargildi Bleiksmýrardals er talið vera: „*Fjölbreytilegt landslag, berghlaup, jarðhiti er við Reyki og birkiskógur í hlíðum.*“ Umhverfisstofnun telur að helstu áhrif línulagnar í Fnjóskadal munu verða neikvæð áhrif á jarðmyndanir, neikvæð sjónræn áhrif og neikvæð áhrif á landslag. Hólasandslína 3. mun á þessu svæði fylgja að mestu Kröflulínu 1. og unnt verður að nýta núverandi slóðir að hluta og einnig efnistökusvæði sem nýtt hafa verið áður, m.a. af Vegagerðinni. Ekki er gert ráð fyrir nýjum efnistökusvæðum í Fnjóskadal. Hólasandslína 3. mun á þessu svæði liggja samhliða Kröflulínu 1. nema milli mastra 143-137 þar sem Hólasandslína liggur austan Fnjóskár en Kröflulína vestan við ána.

Verndargildi svæða á náttúruminjaskrá í Fnjóskadal eru fyrst og fremst talin felast í jarðmyndunum og landslagi. Hólasandslína 3. mun í sjálfu sér ekki valda raski á jarðmyndunum á svæðinu Melar. Hins vegar mun verða frekara rask vegna efnistöku sem fram mun fara í opnum námum og auka neikvæð áhrif á ásýnd, en draga má nokkuð úr þessum áhrifum með góðum frágangi. Umhverfisstofnun vekur athygli á vefsíðunni www.namur.is þar sem finna má leiðbeiningar um efnistöku og frágang efnistökusvæða. Stofnunin bendir á að á vefsíðunni má einnig finna gagnlegar upplýsingar um uppgræðslu raskaðra svæða. Lega Hólasandslínu 3. í Bleiksmýrardal er í jaðri svæðisins, en mun hafa neikvæð áhrif á ásýnd svæðisins, en verndargildi þess er m.a. talið vera vegna landslags.

Í frummatsskýrslu kemur fram að sameiginleg áhrif Hólasandslínu 3. og Kröflulínu 1. munu verða talsvert neikvæð á um 17km löngum kafla í Fnjóskadal. Sjá nánar í kafla um mótvægisáðgerðir.

Bárðardalur

Í Bárðardal eru engin verndarsvæði. Hólasandslína 3. liggur samsíða Kröflulínu 1. og er unnt að nýta að mestu leyti með styrkingum núverandi línuslóðar. Ekki er talið að framkvæmdin í sjálfum dalnum muni hafa neikvæð áhrif á vistgerðir með hátt verndargildi. Öðru máli gegnir um Fljótshéiði þar sem línun liggur um víðáttumikið votlendi þar sem er að finna mikla útbreiðslu vistgerða með mjög hátt verndargildi og er svæðið í frummatsskýrslu skilgreint sem „*fremur mikilvægt búsvæði plantna*“.

Á svæðinu hefur fundist ein plöntutegund með mjög hátt verndargildi og tvær tegundir með nokkuð hátt verndargildi. Ráðgert er að merkja fundarstaði heiðarstara (*Carex heleonaste*) á Fljótshéiði.

Umhverfisstofnun telur jákvætt að leitað verði leiða til að draga úr neikvæðum áhrifum framkvæmdarinnar á votlendi á Fljótshéiði. Í frummatsskýrslu er fjallað um þann möguleika að framkvæmdir á Fljótshéiði fari fram á frosinni jörð og með þeim hætti verði dregið úr þörf fyrir slóðagerð í votlendi. Jafnframt er fjallað um þann möguleika að reisa möstur án aðkomu krana sem myndi draga enn frekar úr þörf fyrir línuveg. Umhverfisstofnun telur að fjalla eigi frekar um þennan möguleika sem og aðrar aðferðir við tilhögun framkvæmdarinnar sem miða að því að draga úr raski á votlendi. Umhverfisstofnun telur að undirbúa þurfi vandlega framkvæmd af þessu tagi. Rannsaka þurfi hvort unnt sé að koma fyrir öllum stagfestum með borun og hvort nauðsynlegt sé að flytja að burðarhæft efni fyrir undirstöður sem gæti kallað á flutning efnis sem erfitt gæti reynst að flytja að vetrarlagi.

Annars fer Hólasandslína 3. um mela, ræktað land og gróið mólendi. Línun þverar Skjálfandafljót og Kálfborgará sem eykur áflugshættu og eru álf (*Cygnus cygnus*) og grágæs (*Anser anser*) taldar vera þær tegundir sem eru í mestri hættu.

Í Bárðardal verður ekki raskað jarðmyndunum sem njóta sérstakrar verndar utan 0,19ha svæði Bárðardalshrauns sem verður raskað.

Neikvæð áhrif á landslag og ásýnd aukast með tilkomu Hólasandslínu 3. en Umhverfisstofnun telur að gera ætti frekari grein fyrir samlegðaráhrifum línanna í Bárðardal.

Umhverfisstofnun telur að helstu áhrif framkvæmdarinnar í Bárðardal gætu orðið vegna varanlegs rasks á votlendi á Fljótshéiði. Sjónræn áhrif verða bundin við líftíma mannvirkisins. Áhrif á fugla gætu orðið neikvæð en unnt er talið að draga úr þessum áhrifum ef leiðarar verða merktir.

Reykjadalur og Laxárdalur

Á línuleiðinni um Bárðardal eru engin svæði sem njóta verndar. Hins vegar eru í Laxárdal tvö verndarsvæði. Annars vegar svæði nr. 523 á náttúruminjaská, Varastaðaskógur, en verndargildi svæðisins er talið vera: „*Fallegur birkiskógur. Svæðið er að hluta friðlýst skv. lögum um vernd Mývatns og Laxár*“ og hins vegar verndarsvæði Mývatns og Laxár sem verndað er skv. sérlægum nr. 97/2004. Lögunum er ætlað að tryggja vernd líffræðilegrar fjölbreytni á víðáttumiklu vatnasviði Mývatns og Laxár ásamt verndun jarðmyndana og landslags.

Á þessu svæði liggur aðalvalkostur Hólasandslínu 3. samsíða Kröflulínu 1. að mastri 36 en þaðan fer Hólasandslína 3. sunnan við Kröflulínu 1. og þverar Laxárdal um 1km

sunnan við staðinn þar sem Kröflulína 1. þverar Laxárdal. Hólasandslína þverar Kröflulínu milli mastra 25 og 26 og fer þaðan norður á Hólasand en Kröflulína liggur í austur að Kröfluvirkjun.

Varastaðaskógur er í hlíðum Laxárdals og er skilgreint verndarsvæði nokkuð stærra en skóglendið sjálft. Fram kemur í frummatsskýrslu að aðalvalkostur liggja á stuttum kafla innan skilgreinds svæðis á náttúruminjaskrá en ofan skóglendisins þannig að rask á sjálfum skóginum verður óverulegt.

Verndarsvæði Mývatns og Laxár verður ekki raskað þar sem Laxárdalur verður þveraður með einu hafi (bil á milli tveggja mastra línu) þannig að áhrifin verða helst á ásýnd, landslag og fuglalíf. Auk þess gæti línan haft neikvæð áhrif á fugla vegna áflugshættu og gætu orðið sammögnunaráhrif með Kröflulínu 1. þar sem línurnar liggja mishátt yfir þveraðan dalinn sem gæti aukið líkur á áflugi. Helst er talið að andfuglar gætu verið í hættu. Ráðgert er að vakta línurnar og ráðast í merkingar á leiðurum ef talin verður þörf á slíkum aðgerðum.

Í Reykjadal og Laxárdal liggur línan um votlendi stærra en 2 ha sem njóta sérstakrar verndar skv. 61. gr. náttúruverndarlaga nr. 60/2013. Umhverfisstofnun telur að á þessum stöðum ætti að kanna möguleika á því að vinna fari fram á frosinni jörð til að draga úr neikvæðum áhrifum á votlendi og gróðurfar.

Svæðið þar sem línurnar þvera hringveg 1. í Reykjadal er talið með þeim stöðum þar sem sammögnunaráhrif línanna tveggja gætu orðið mikil. Umhverfisstofnun telur að þarna ætti að kanna möguleika á því að leggja Kröflulínu 1. í jörð sem mótvægisáðgerð við lagningu Hólasandslínu 3. í stað þess að bíða þar til líftíma Kröflulínu 1. lýkur.

Lagðir eru fram valkostir sem felast í lagningu jarðstrengja um Laxárdal. Annars vegar er gert ráð fyrir að bora jarðstrengi undir Laxá og hins vegar að grafa og fleyga jarðstreng í botn árinna. Strengleiddirnar yrðu á svipuðum slóðum og núverandi þverun Kröflulínu 1. Í þessari tilhögun felst að Hólasandslína 3. lægi samsíða Kröflulínu 1. að strengendavirki vestan Laxárdals og viki frá Kröflulínu 1. við strengendavirki austan Laxárdals. Í þverun af þessu tagi felst að lagðir verða tveir jarðstrengir um Laxárdal með slóð á milli á sama hátt og gert verður í Eyjafirði. Slóðin og jarðrask vegna strenglagnar myndi hafa varanleg og óafturkræf áhrif á hlíðar Laxárdals og farveg Laxár. Gætu áhrifin orðið nokkuð svipuð sama hvorri aðferðinni við þverun árinna væri beitt. Þar sem nokkur óvissa er fólgin í borun gætu áhrifin mögulega náð til stærra svæðis en ef strengurinn verði fleygaður í árbotninn auk þess sem gera þarf plön við farveginn til að koma bortækjum fyrir. Umhverfisstofnun minnir á lög um stjórn vatnamála nr. 36/2011 og bendir sérstaklega á ákvæði 18. gr. laganna um mikið breytt vatnshlot sem tiltaka að stofnuninni sé heimilt að leyfa breytingu á vatnshloti sem hefur í för með sér að umhverfismarkmiðum verði ekki náð nema að uppfylltum nánar tilteknum skilyrðum. Vöktunaráætlun strenglangningar þarf einnig að taka mið af þessum kröfum.

Umhverfisstofnun telur hvorugan jarðstrengskostinn góðan því lagning slóðar sem væntanlega stæði eftir að framkvæmdum loknum og jarðrask vegna strenglagnar myndi hafa varanleg og óafturkræf áhrif á hlíðar Laxárdals og farveg Laxár.

Umhverfisstofnun telur að aðalvalkostur um þverun Laxárdals feli í sér mun minni áhrif en lagning jarðstengja. Línan myndi hafa neikvæð áhrif á landslag og ásýnd en líta ber til þess að ráðgert er að þvera Laxárdal í einu hafi hátt yfir dalnum þannig að gera má ráð

fyrir að sjónræn áhrif verði mun minni en áhrif Kröflulínu 1. þar sem hún þverar Laxárdal. Áhrifin yrðu tímabundin líftíma línunnar og afturkræf hvað þessa umhverfisþætti varðar. Hólasandslína 3. gæti haft neikvæð áhrif á fuglalíf vegna áflugshættu en línan verður vöktuð og brugðist við ef ástæða þykir til.

Varðandi mótvægisáðgerðir telur Umhverfisstofnun að kanna eigi hvort unnt sé að færa Kröflulínu 1. að Hólasandslínu 3. svo hún þveri Laxárdal á sama hátt.

Hólasandur

Engin verndarsvæði eru á línuleiðinni frá Laxárdal að tengivirki á Hólasandi. Svæðið er að mestu gróðurlítið og hefur víða verið sáð lúpínu í mela. Áhrifin á þessu svæði einskorðast að líkindum við neikvæð áhrif á landslag og ásynd.

Samanburðarvalkostur. Lagning Hólasandslínu meðfram Laxárlínu 1.

Umhverfisstofnun telur rétt eins og fram kemur í frummatsskýrslu að áhrif af þessari tilhögun myndi hafa neikvæðari áhrif í för með sér en að leggja línuna meðfram Kröflulínu 1. eins og ráðgert er. Umhverfisstofnun telur það jákvæða afleiðingu lagningar Hólasandslínu 3. að Laxárlína 1. verði rifin að þeirri framkvæmd lokinni.

Mótvægisáðgerðir

Umhverfisstofnun telur að umfang mótvægisáðgerða eigi að vera í meira samræmi við umfang þess mannvirkis sem hér er til umfjöllunar. Um er að ræða mun stærra mannvirki en það sem fyrir er, þ.e. Kröflulínu 1. Umhverfisstofnun telur að þar sem sameiginleg áhrif Hólasandslínu 3. og Kröflulínu 1. eru talin hvað neikvæðust á ásynd, þ.e. annars vegar í Fnjóskadal og hins vegar í Reykjadal þar sem vegurinn þverar Hringveg 1. ætti að fjalla um þá möguleika sem fyrir hendi eru til að draga úr neikvæðum áhrifum þessara mannvirkja, þar á meðal þann möguleika að leggja Kröflulínu 1. í jörð á þessum svæðum. Einnig mætti líta til þess að draga úr neikvæðum áhrifum á ásynd í Laxárdal með því að færa Kröflulínu 1. Að Hólasandslínu 3. og þvera dalinn á sama hátt. Ásynd dalsins myndi batna við það að fjarlægja Kröflulínu 1. úr dalbotninum og hlíðum hans.

Umhverfisstofnun telur að framkvæmdaraðili ætti ekki að útiloka umfjöllun um áðgerðir við Kröflulínu 1. Í tengslum við umhverfismat Hólasandslínu 3. á bls. 252 í frummatsskýrslu segir m.a.: „*Meðan ekki liggur fyrir endanleg niðurstaða um þróun á uppbyggingu meginflutningskerfisins hefur Landsnet ekki talið rétt að ráðast í kostnað á núverandi byggðalínu (þ.m.t. Kröflulínu 1.) Nú liggur hins vegar fyrir greining á því hvar neikvæðustu samlegðaráhrif Hólasandslínu 3. og Kröflulínu 1. er að vænta og er það mikilvæg forsenda þegar að því kemur raunhæft að ræða frekar framtíð línunnar*“. Umhverfisstofnun telur mikilvægt að í mati á umhverfisáhrifum Hólasandslínu 3. sé fjallað um þá möguleika sem felast í því að draga úr neikvæðum áhrifum háspennulína með því að leggja þær í jörðu þar sem slíkt er tæknilega mögulegt og jarðmyndanir á mögulegri strengleið þess eðlis að rask við lagningu jarðstrengs valdi ekki enn frekari neikvæðum áhrifum, t.d. þar sem strengleið liggur um hraun eða votlendi. Það á að vera unnt að fjalla um lagningu jarðstrengs sem mögulega mótvægisáðgerð þrátt fyrir að framkvæmdaðili telji slíkt ekki raunhæft.

Framkvæmdir á friðlýstum svæðum

Umhverfisstofnun bendir á að fyrir allar framkvæmdir á friðlýstum svæðum þarf að sækja um leyfi til Umhverfisstofnunar. Hér er vakin athygli á framkvæmdum í Glerárdal og verndarsvæðum Mývatns og Laxár. Á bls. 120 frummatsskýrslu er fjallað um leyfisveitendur og leyfisveitingum Umhverfisstofnunar fyrir framkvæmdir á friðlýstum

svæðum. Gert er ráð fyrir því að í þeirri umfjöllun sé stuðst við 17. gr. rg. nr. 665/2012 um verndun Mývatns og Laxár í Suður-Þingeyjarsýslu. Í grein reglugerðarinnar er skýrt að Umhverfisstofnun þarf að „fallast á umrædda skipulagsáætlun“. Umhverfisstofnun áréttar hins vegar að skipulag sveitarfélaga og skipulagslög gera ekki ráð fyrir að Umhverfisstofnun fallist á skipulag og benda má að umsagnir við skipulag eru ekki bindandi. Dæmi eru um að farið sé af stað í framkvæmdir í skjóli þess að unnið sé samkvæmt gildandi skipulagi sem Umhverfisstofnun hefur lagst gegn í umsögnum. Því er ekki litið á umsagnir sem samþykki stofnunarinnar á skipulagsgerðum. Er það mat stofnunarinnar, í ljósi þess að ekkert er skilgreint um það hvernig Umhverfisstofnun geti fallist á skipulagsgerðir með bindandi hætti, að allar framkvæmdir sem fara fram innan verndarsvæðis Mývatns og Laxár eru háðar því að sótt sé um leyfi stofnunarinnar. Leyfisskylda er þá metin út frá fyrirliggjandi gögnum.

Niðurstaða

Hólasandslína 3. mun liggja um svæði sem er að stórum hluta í byggð að hluta innan þéttbýlis á Akureyri og að miklu leyti samsíða Kröflulínu 1. að frátöldum köflum við Bíldsskarð, Fnjóskadal og kaflanum um Laxárdal og þaðan að Hólasandi. Víða hafa myndast troðningar og ófullkomnar slóðir meðfram Kröflulínu 1. Hólasandslína 3. er að mestu leyti afturkræf framkvæmd, nema hvað varðar slóðagerð og efnistöku. En líta ber til þess að líftími mannvirkisins er nokkuð langur.

Vestan Skjálfandafljóts liggur Hólasandslína 3. um fremur gróðurlitla hálsa milli byggða. Umhverfisstofnun telur góðar líkur á því að endurheimta megi fyrra gróðurfar á strengleið í Eyjafirði. Sendinn og fínefnaríkur botn árinna mun jafna sig fljótt og ef vandað verður til verka í votlendi á strengleiðinni t.d. með mótvægisáðgerðum og með því að halda til haga gróðurtorfum til frágangs, eins og gert hefur verið við ýmsar framkvæmdir, gæti raskað yfirborð náð sér að mestu leyti. Áhrif á fuglalíf í Eyjafirði ættu að takmarkast við framkvæmdatíma og unnt væri að draga enn frekar úr þessum áhrifum með tímasetningu framkvæmda.

Vestan Skjálfandafljóts má ætla að áhrif línunnar verði helst neikvæð áhrif á landslag og ásýnd. Á þessu svæði einkennast laus jarðlög af setmyndunum frá síðasta jökulskeiði. Línan mun breyta ásýnd á þessum svæðum og auka enn varanleg og óafturkræf áhrif vegna efnistöku. Líta ber til þess að þarna er um opnar námur að ræða og gæti góður frágangur dregið úr neikvæðum sjónrænum áhrifum. Í Fnjóskadal hefur verið skilgreint svæði þar sem sjónræn áhrif eru talin einna neikvæðust. Þarna mætti kanna að grípa til viðeigandi mótvægisáðgerða, þ.e. að leggja Kröflulínu 1. í jörð.

Í Bárðardal liggur línan á mjög stuttum kafla um Bárðardalshraun þar sem því hefur verið raskað að hluta við fyrri línulögn. Hraunið nýtur sérstakrar verndar skv. 61. gr. náttúruverndarlaga nr. 60/2013 og ber að forðast að raska því. Umhverfisstofnun minnir á að heimilt er að binda leyfi framkvæmdanna skilyrðum sem þykja nauðsynleg til að draga úr áhrifum framkvæmdarinnar á þau náttúruferibærni sem verða fyrir röskun.

Austan Skjálfandafljóts liggur línan á nokkrum stöðum um stórt og sumstaðar nokkuð víðáttumikið votlendi. Um ræðir votlendi undir sérstakri vernd skv. 61. gr. náttúruverndarlaga. Bendir Umhverfisstofnun á að ef slíku svæði er raskað er rétt að endurheimta votlendi sem mótvægisáðgerð. Fyrir slíka endurheimt telur stofnunin þörf á áætlunum um endurheimt og að í þeim áætlunum sé gerð grein fyrir stærð endurheimtaðs votlendis og hverskonar votlendisgerð skal endurheimta. Þá skal lögð áhersla á að endurheimta votlendi að sömu gerð og raskast og í landshluta framkvæmdar. Þá er það

mat stofnunarinnar að sú áætlun sé tímasett og að framkvæmd við endurheimt hefjist á sama tíma og framkvæmd við umrædda lagningu jarðstrengs sem veldur röskun.

Á Fljótshéiði og Laxárdalsheiði gætu umhverfisáhrif framkvæmdarinnar orðið hvað mest og varanlegust að mati Umhverfisstofnunar. Þarna ætti að leita leiða til að draga úr þessum áhrifum eins og kostur er og helst með verklagi sem felst í því að komast þarna um votlendi án slóðagerðar. Þarna gætu áhrif orðið talsvert neikvæð án aðgerða til að draga úr raski. Í Laxárdal telur Umhverfisstofnun að lagning línu yfir dalinn skv. aðalvalkosti hafi mun minni umhverfisáhrif í för með sér en að leggja jarðstrengi um hlíðar dalsins og undir Laxá. Áhrif línunnar verða fyrst og fremt neikvæð sjónræn áhrif, mögulega neikvæð áhrif á fugla og neikvæð áhrif á landslag, en jarðstrengir munu valda verulega neikvæðum og óafturkræfum áhrifum í Laxárdal. Áhrif á Hólasandi, sem er síst viðkvæmur fyrir breytingum, verða að líkindum neikvæð áhrif á landslag og ásynd.

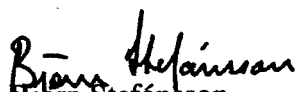
Fram kemur í frummatsskýrslu að helstu neikvæð áhrif framkvæmdarinnar eru talin vera neikvæð sjónræn áhrif. Jákvætt er að lagt sé til að leggja jarðstreng á línuleiðinni eins og tækni leyfir. En kanna ætti frekari strenglögð þar sem sammögnunaráhrifa Hólasandslínu 3. og Kröflulínu 1. gætir.

Umhverfisstofnun telur að umrædd framkvæmd hafi talsverð neikvæð áhrif á ásynd og landslag þegar jarðstreng sleppir við strengendavirki. Áhrif á votlendi og vistkerfi þar gætu orðið talsvert neikvæð ef ekki verður unnt að finna verklag sem dregur úr raski á þessum svæðum, þ.e. Fljótshéiði og Laxárdalsheiði. Vöktun hefur til þessa ekki sýnt fram á neikvæð áhrif Kröflulínu 1. á fluglalíf í Laxárdal og ráðgert er að vakta Hólasandslínu 3. á sama hátt og bregðast við ef áflug á línuna eykst. Umhverfisstofnun telur að framkvæmdin kunni að hafa talsvert neikvæð áhrif svæði á náttúruminjaskrá og votlendi undir sérstakri vernd skv. 61. gr. náttúruverndarlaga. Einnig er það mat stofnunarinnar að framkvæmdin kunni að hafa nokkuð neikvæð áhrif á verndarsvæði Mývatns og Laxár. Frekari efnistaka í setmyndunum í Fnjóskadal mun valda meiri neikvæðum áhrifum en þegar er orðið í opnum efnisnámmum.

Að teknu tilliti til ofangreindra atriða telur Umhverfisstofnun að umrædd framkvæmd samkvæmt aðalvalkosti kunni að hafa talsverð neikvæð áhrif á ásynd og landslag á línuleiðinni.

Áhrif strenglagnar á gróðurfar eru líkleg til að vera tímabundin og óveruleg ef vel verður staðið að framkvæmdinni. Áhrif á votlendi og vistkerfi gætu orðið staðbundið talsverð neikvæð ef ekki verður unnt að haga framkvæmdum á þessum svæðum á nokkuð annan hátt en tíðkast við lagningu línuvega á svæðum svo sem á Fljótshéiði. Nokkur óvissa er um áhrif á fugla en með vöktun ætti að vera unnt að bregðast við ef áflug reynist óásættanlegt að mati sérfróðra aðila.

Virðingarfyllt

Björn Stefánsson
Sérfræðingur

Rakel Kristjánsdóttir
Sérfræðingur